

към воловете да орат орачът им обещава „огризки“, защото други ще вземат добитото. „Пред оран“ от същия поет е изпълнено с по-голям песимизъм — на селянина му иде мисъл за смърт поради теглото и тежкия труд. Дори Йовков, който започва творческата си дейност с две стихотворения в подобен дух, в стихотворението „Съдба“ (сп. „Пробуда“, г. III, кн. 5—6) говори, че когато при усилена работа умира волът, селянинът трябва да иде при лихваря, а после пак да се труди до смърт: „над ралото умри“, заключава авторът.

Всички писания на подобна тема не са само израз на поетово състрадание, те не са преднамерена агитация, а отражение на горчива реалност, в която, както пише Антон Страшимиров в една тогавашна статия в същата четвърта годишнина на списание „Ден“, „бирник, лихвар, пиянство“, всичко това все по-дълбоко се врязва в тъмното съзнание. . . на черните единици от тая милионна маса“ (отнася се за народните маси). Независимо от начина, по който се третира социалните въпроси в селото, според идеологичната основа на която застава писателят, реалистичните поетични виждания на Яворов и на другите наши писатели-народници (макар че те смятаха, че само чрез просвета ще се подобри положението на селяните), на социалисти и изпълнени с любов към народа са достоверен извор за социал-икономическите явления в село. Това, което разкрива подобна поезия, по-късно намира теоретична характеристика в трудове като „Икономическото развитие на България“ (1903) и „Принос към историята на социализма в България“ (1906) на Д. Благов. Поемата „На нивата“, както и „Градúшка“, някои стихове от „Май“ (които най-близо се свързват с „На нивата“), „На един песимист“, „Не е за него дума“, „Бабина приказка“ и др. определят най-характерното в поезията на Яворов от първия период на неговото творчество и в неговата народническа и социална поезия — стремежа му да надникне в живота на селото, да спре вниманието си на него, да го познае и да покаже суровата действителност в него. Освен тази роля, свързана с обективното възприемане и предаване на реалността, този му род поезия открива и съчувственото му отношение към селянина и пряко или косвено изразения протест на будната гражданска съвест на поета срещу социалното зло. Спроти другата поезия със социална тематика на Яворов стихотворението „На нивата“ най-остро изнася социал-икономическата действителност, характерна за края на миналия век, то е нескрит ропот срещу социалните несправди в техните причинители и показва стремежа към отпор и съпротива срещу тях.